

Hoofdstuk 13 Inkomensverdeling

13.1 Inkomensbronnen en -verschillen

Welke inkomensbronnen zijn er en waarom bestaan er inkomensverschillen?

Iemands *primaire inkomen* bestaat uit de optelsom van zijn bruto arbeids- plus vermogensinkomen. Het *secundaire inkomen* of *besteedbaar inkomen* is het primaire inkomen plus het overdrachtsinkomen min de belastingen op inkomen/vermogen en min de premies.

Overdrachtsinkomen is inkomen dat mensen zonder tegenprestatie van de overheid ontvangen, omdat ze geen of onvoldoende inkomsten uit arbeid of vermogen hebben of recht hebben op een tegemoetkoming. Als je de ontvangen consumptiegebonden prijsverlagende subsidies bij je secundaire (besteedbare) inkomen optelt en daar de consumptiegebonden prijsverhogende belastingen van aftrekt, bereken je het *tertiaire inkomen*.

Oorzaken van personele inkomensverschillen kunnen zijn: 1 Schaarste op de arbeidsmarkt. 2 Productiviteit en prestatie. 3 Opleiding en scholing. 4 Verantwoordelijkheid. 5 Leeftijd en ervaring. 6 Risico, zwaarte, en (on)aangenaamheid van het werk. 7 Aanleg/talent. 8 Vermogensbezit. 9 Wel of geen baan. 10 Wel of geen recht op uitkeringen en/of voorzieningen.

Inkomensverschillen hebben persoonlijke, maatschappelijke en structurele gevolgen. Mensen met een hoger inkomen geven bijvoorbeeld meer uit aan wonen en voeding, maar procentueel minder dan lagerbetaalden. En rijkere mensen geven procentueel meer uit aan luxere producten zoals vakanties en theaterbezoek dan lagerbetaalden. In landen met grote inkomensverschillen kan maatschappelijke onrust ontstaan. Inkomensverschillen hebben ook structurele gevolgen voor de verschuivingen in de inzet van de productiemiddelen arbeid, kapitaal(goederen) en natuur.

13.2 Lorenzcurve

Hoe worden inkomensverschillen gemeten en geregistreerd?

De personele inkomensverdeling kan in een grafiek worden weergegeven met een Lorenzcurve. Een *Lorenzcurve* geeft aan hoeveel procent van het totale inkomen wordt verdiend door hoeveel procent van de mensen. Naarmate een Lorenzcurve dichterbij de 45°-lijn ligt, zijn de inkomens gelijkmatiger verdeeld. Naarmate de curve verder verwijderd is van de 45°-lijn zijn de relatieve inkomensverschillen groter.

Uit de grafiek kan de Ginicoëfficiënt worden afgeleid. De *Ginicoëfficiënt* is gelijk aan 0 als iedereen evenveel verdient en is gelijk aan 1 als 1 persoon alles verdient en de rest niets. De Ginicoëfficiënt is in ontwikkelingslanden groter dan in de rijkere landen.

Oorzaken van grotere *primaire inkomensverschillen in ontwikkelingslanden* zijn: 1 Hogere werkloosheid. 2 Lagere arbeidsproductiviteit. 3 Lager opleidingsniveau en analfabetisme. 4 Grotere verschillen in vermogensbezit. Oorzaken van grotere *secundaire inkomensverschillen in ontwikkelingslanden* zijn: 1 Beperkt stelsel van sociale zekerheid. 2 In sommige ontwikkelingslanden bestaan degressieve belastingtarieven.

13.3 Nivellering, denivellering en overheidsbeleid

Worden inkomensverschillen door overheidsbeleid groter of kleiner?

Bij *nivellering* worden inkomensverschillen *naar verhouding kleiner*. Bij *denivellering* worden inkomensverschillen *naar verhouding groter*.

Samenvatting

De overheid streeft naar een *rechtvaardige inkomensverdeling*. Economen geven niet aan wat rechtvaardig is, maar wel of overheidsmaatregelen nivellerend of denivellerend werken.

Beïnvloeding van de primaire inkomensverdeling door de overheid kan bijvoorbeeld: door ingrijpen in de hoogte van het minimumloon, door vaststelling van maximumtarieven, via de Wet gelijke behandeling, door subsidiëring van het onderwijs en door (ont)koppeling van ambtenarensalarissen. Het stelsel van inkomensoverdrachten en het belastingstelsel leiden tot herverdeling van *secundaire inkomens* in Nederland. Verschillende onderdelen van het Nederlandse *belastingstelsel* werken herverdelend. Nederland kent een *progressief belastingtarief* voor de loon- en inkomstenbelasting: naarmate je inkomen hoger is, betaal je *gemiddeld* een hoger *belastingpercentage*. Bij een *proportioneel tarief* betaalt iedereen hetzelfde belastingpercentage. Een *degressief belastingtarief* betekent dat het gemiddeld te betalen belastingpercentage daalt als het inkomen stijgt. Dit laatste zou tot denivellering leiden.

Aftrekposten mag je van de Belastingdienst van je inkomen aftrekken. Hierdoor wordt het inkomen waarover je belasting moet betalen, lager. Aftrekposten zijn meestal meer in het voordeel van de mensen met hogere inkomens.

Het Nederlandse stelsel van sociale zekerheid werkt ook herverdelend. *Sociale uitkeringen en voorzieningen* garanderen elke Nederlander een minimuminkomen en werken zo nivellerend. De *sociale premies* werken denivellerend voor degenen die de premies betalen. Tot het bereiken van de maximumpremiegrens betaalt iedereen een even hoog percentage premies. Tot zover is de premieheffing *proportioneel*. Als iemand de maximumpremie betaalt en zijn inkomen stijgt verder daalt het gemiddelde premiepercentage: de premieheffing is dus *degressief*. De huurtoeslag, zorgtoeslag, het kindgebonden budget en de studiefinanciering werken ook nivellerend.

Voorbeelden van herverdelende *invloed op de tertiaire inkomensverdeling* zijn prijsverhogende (indirecte) belastingen, prijsverlagende subsidies op producten en prijsdiscriminatie in de overheidssector.